

WICEPREZES RADY MINISTRÓW
MINISTER
KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
prof. dr hab. Piotr Gliński

Warszawa, 27 kwietnia 2020 r.

DDK-MPN.6810.27.2020.IS

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do korespondencji z 9 marca 2020 r. znak: XI. 814.3.2020.KG, w której przedstawił Pan stanowisko przedstawicieli środowisk mniejszości ukraińskiej, zaniepokojonych brakiem właściwej ochrony miejsc pamięci obywateli polskich pochodzenia ukraińskiego - grobów i pomników upamiętniających postaci i wydarzenia historyczne związane z losami tej społeczności pragnę przekazać informację o działaniach MKiDN ukierunkowanych na zachowanie w należyтым stanie miejsc pamięci i spoczynku na terenie Polski. Gwarancja równego traktowania praw mniejszości narodowych, jak również zapewnienie ochrony legalnie istniejącym upamiętnieniom na terenie RP jest przedmiotem stałej troski Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Pragnę przypomnieć, iż działania resortu kultury w zakresie zlokalizowanych na terenie RP miejsc pamięci i spoczynku prowadzone są w myśl zapisów dwustronnej Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o ochronie miejsc *pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych*, sporządzonej w Warszawie dnia 21 marca 1994 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 112 poz. 545). Stronę polską, od 1 sierpnia 2016 r. po likwidacji Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, reprezentuje Minister KiDN, który na mocy przyznanych mu w art. 6a ust. pkt 9 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2019 r. poz. 917, 1726) uprawnień, wykonuje zadania wynikające z umów międzynarodowych dotyczących miejsc pamięci narodowej, w tym grobów i cmentarzy wojennych. Strona ukraińska jest reprezentowana przez Międzyresortową Komisję ds. Upamiętniania Członków Operacji Antyterrorystycznej, Ofiar Wojny i Represji Politycznych przy Gabinetie Ministrów Ukrainy. Odnosząc się do kwestii braku wskazanego w art. 3 umowy bilateralnej wykazu miejsc pamięci i spoczynku należy wskazać, iż do sporządzenia wykazu zobowiązały się obie strony. MKiDN podjęło inicjatywę sporządzenia takiego spisu i w tym celu zgromadzono z poszczególnych województw dane na temat liczby oraz charakterystyki ukraińskich miejsc pamięci i spoczynku uwzględniając, iż na gruncie obowiązującego w Polsce prawa w sprawach upamiętnień związanych z miejscem spoczynku ofiar wojny i represji właściwy jest wojewoda (zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 1933 r. *o grobach i cmentarzach wojennych* – Dz.U. z 2018 r. poz. 2337). Sporządzany w ten sposób

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Administratora oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

spis przede wszystkim zawiera obiekty urządzone zgodnie z obowiązującym prawem. Jest oczywiste, iż przedmiotowy spis wymaga uzupełnień i prace w tym kierunku zostały podjęte, gdyż jednocześnie są analizowane informacje na temat obiektów będących w procesie organizacji, bądź już ustanowionych, jednakże bez wymaganych zezwoleń i decyzji. Dodatkowo MKiDN dofinansowało w 2016 r. wykonanie przez Fundację Mosty dokumentacji upamiętnień żołnierzy URL znajdujących się na terenie Polski, w której nie tylko zgromadzono dokumentację fotograficzną oraz informacje pozyskiwane m.in. od przedstawicieli Ambasady Ukrainy w Polsce, przedstawicieli Związku Ukraińców w Polsce oraz IPN, ale również przeprowadzono ocenę konserwatorską w odniesieniu do poszczególnych obiektów. Dokumentacja ta posłużyła m.in. przygotowaniu prac konserwatorskich i restauratorskich przy wybranych pomnikach nagrobnych żołnierzy URL na Cmentarzu Prawosławnym w Warszawie przy ul. Wolskiej 138/140 zleconych przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego.

Obecnie opieką prawną przez Państwo Polskie objęte są wyłącznie obiekty wpisane do ewidencji grobów i cmentarzy wojennych przez właściwych terytorialnie wojewodów i MKiDN jest informowane na bieżąco o stanie realizacji powyższych zadań. We wszystkich spornych kwestiach prowadzone są działania wyjaśniające na gruncie obowiązującego prawa.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż ze względu na istniejący stan prawny organizacje społeczne, zarówno polskie na Ukrainie, jak i ukraińskie w Polsce, nie są podmiotami biorącymi udział w wykonywaniu postanowień umów międzynarodowych przez instytucje rządowe, zatem powinny przeprowadzać wszystkie sprawy związane z upamiętnieniami za pośrednictwem przewidzianych do tego instytucji rządowych lub też kierując wnioski do kompetentnych organów administracji publicznej.

W celu przedstawienia pełnego spektrum odnoszącego się do kwestii ukraińskich upamiętnień należy dodać, że w odniesieniu do pomników niezwiązanych z miejscem pochówku zastosowanie ma ustawa o samorządzie gminnym i kompetentne są w tej sprawie właściwe terytorialnie władze samorządowe zgodnie z art. 18 ust.2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506, 1309, 1541, 1696, 1815).

Wobec przedstawionej w Pana piśmie sytuacji dot. zniszczenia mogiły członków UPA, poległych w 1945 r. w walce z NKWD na Wzgórzu Monasterz w gminie Horyniec, woj. podkarpackie pragnę podkreślić, iż MKiDN wielokrotnie wyrażało brak akceptacji wobec wszelkich aktów zniszczenia, które bezczeszczą miejsca pamięci na terytorium RP, jako godzących w przestrzegane od wieków przez Polskę wartości ogólnoludzkie. Dotyczy to także wydarzeń, które miały miejsce w Monasterzu. W sprawie przedmiotowego obiektu Wojewoda Podkarpacki, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prowadzi postępowanie w sprawie ewentualnego wpisania go do wojewódzkiej ewidencji grobów i cmentarzy wojennych i poddania ochronie prawnej. Odnośnie stanu sprawy, zgodnie z poczynionymi ustaleniami pragnę poinformować, iż w styczniu br. Wojewoda Podkarpacki zwrócił się do Dyrektora IPN O/o w Rzeszowie z wnioskiem o przesłanie dokumentów potwierdzających tożsamość oraz okoliczności śmierci pochowanych w mogile. Następnie w lutym br. zawniioskował do Zastępcy Prezesa IPN Krzysztofa Szwagrzyka o ujęcie w planach prac archeologiczno-ekshumacyjnych IPN działań badawczych na przedmiotowej mogile. Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Rzeszowie zapewniło, iż prowadzi w ww. sprawie kwerendę archiwalną oraz, wobec wielu nieścisłości i skomplikowanej problematyki, uznało za zasadne przeprowadzenie ekshumacji na Wzgórzu

Monasterz. O sprawie aktów dewastacji ww. upamiętnienia zostały poinformowane właściwe służby w celu jej wyjaśnienia.

Wobec powyższego pragnę jeszcze raz zapewnić, iż kwestię ochrony upamiętnień obywateli polskich pochodzenia ukraińskiego MKiDN traktuje ze szczególną starannością. Subtelność tematyki upamiętnień ukraińskich ukierunkowuje nasze dotychczasowe działania w tej sprawie. Wskazana zatem przez Pana Rzecznika potrzeba prowadzenia działań edukacyjnych, które by aktywizowały obywateli obu narodowości w dążeniu do zrozumienia wspólnej historii, jest wyjątkowo zasadna. Takie możliwości stwarzają prowadzone przez Ministra programy dotacyjne „Groby i cmentarze wojenne w kraju” oraz „Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju”, w ramach których oprócz prac remontowych i inwestycyjnych można prowadzić działania edukacyjne i popularyzatorskie dot. poszczególnych miejsc związanych ze wspólną historią. Wysokość możliwego dofinansowania wniosku to 300 000 PLN. Resort kultury o powyższych możliwościach poinformował Ambasadę Ukrainy, a także wielokrotnie zachęcał przedstawicieli środowiska mniejszości ukraińskiej, w tym ZUwP, do udziału w obu programach.

Z wyrazami szacunku

Piotr Gliński